

KĀ VIEGLĀK DZĪVOT?

— **C**ik saprotu, visus meklējumus jau nevar izstāstīt, un to arī nevajag. Katru reizi šis process noteikti ir citāds. Vai tagad tādi t. s. galda lasījumi vairs nenotiek? Skatoties izrādi, reizēm tā šķiet...

– Reizēm notiek arī tā.

– **Tad aktieris uz skatuves tikai atspēlē tekstu?**

– Tad tu esi it kā plīks un jūties diskomfortā... Tas nogurdina un arī apnīk.

– **Es lasīju, ka tu vai kāds cits teātri zinošs cilvēks ir teicis: jau labu laiku Latvijas teātros ir ienācis intelektuālais cinisms.**

– Intelektuālais cinisms šajā laikā ir visā dzīvē, un teātris jau nav no tās atrauts. Varbūt ar tādu intelektuālo cinismu ir vieglāk dzīvot, bet es labāk nepieciešamības gadījumā izvēlos karātavu humoru. Ja krenčiem un problēmām gribi tikt pāri ar šādu attieksmi, nekā laba tas nedos. Šis vairs nav īsti mans laiks. Tas pieder jaunajiem. Un es redzu, ka viņi meklē jaunas vērtības, atgriežas arī pie vecajām, jo viss jau attīstās pēc spirāles principa. Domāju, ka šajā trakajā laikmetā nav viegli atrast idejas, kas spārno.

Darbs, ko daru, ir mana iekšējā dzīve. Ārpus teātra man nekam citam tā īsti nav atlicis laika. Es vienmēr esmu dzīvojusi ar teātri. Arī tad, kad man nebija lomu, es skatījos kolēģu darbus.

Man neviens neliedza sēdēt zālē un redzēt, kur ir trāpīts, kur nav. Mani tas netraucēja pieiet kolēģim un kaut ko ierosināt vai pateikt. Atceros, sēžu vienā mēģinājumā zālē un redzu, kāpēc kolēģei neiznāk, – viņa pārlec pāri būtiskam iekšējam procesam. Režisors ir vīrietis, un viņš ne vienmēr izjūt sievietes iekšējo pasauli. Tā ir pilnīgi atšķirīga. Režisoram vīrietim, manuprāt, vajadzētu vairāk uzticēties sievietei aktrisei, nevis teikt, ka vajag tā un tikai tā, un gandrīz vai intonāciju norādīt. Tad ir vakars.

– Vai aktiera profesija nesagrauj cilvēku? Ir teikts, ka aktiera darbs ir no velna. Viņš dzīvo citu cilvēku dzīvi.

– Nē, tā tas nav. Aktieris tiešā nozīmē nedzīvo citu dzīvi, bet pats savējo. Dievs atpestī zaudēt kontroli, jo tad tas ir klīnisks gadījums! Tad jau tā nav profesija! Protams, pēc sarežģītas dramatiskas lomas parasti nevar ātri atiet, jo nervu sistēmai un psihei ir jānomierinās.

Teātrī šobrīd ir pilnīgs konveijers. Reizēm ar bažām raugos uz kolēģiem, kuriem katru vakaru vai pat divreiz dienā jāspēlē grūtas un atbildīgas lomas. Brīnos, kā viņi to iztur. Daži jau arī neiztur...

Taču radošais process ne tikai iztukšo, bet arī baro. Ja meklē dievišķo, tad šī profesija nesagrauj.

– Ir lasīts, ka pasaulē sākas sirds un humānisma laikmets. Es gan pagaidām tam nepiekrītu, dzirdot par kara šausmām daudzviet pasaulē, bet būtu laimīga, ja tā būtu. Kā ir tev?

– Man liekas, mēs daudzi to gaidām, bet bez lielām traģēdijām diez vai tas notiks. Esam izteikta patērētāju sabiedrība, kur šīs vērtības iet mazumā. Tāpat kā daudz kas cits, kas posta pasauli, dabu, cilvēku. Šobrīd jāmeklē ceļš atpakaļ pie sevis. Cik civilizāciju aizgājis bojā! Es baidos par to sirds laikmetu... Jāmeklē ceļš starp virtuālo un reālo, lai mēs nekļūtu par robotiem un galīgi neaizmaldītos izklaides un tehnoloģiju džungļos. Bet ir taču arī daudz cerīgu meklējumu.

– Aktieris ar savu atkailināto sirdi un nervu sistēmu varētu būt tas, kas aicina ļaudis uz šo sirds un humānisma laikmetu.

– Gaisā jābūt šādam pieprasījumam. Jābūt ļaudīm, kas to vēlas. Un ne tikai teātrī. Šādas idejas nevar paust cilvēks, ja viņam pašam nav tādas vajadzības un vēlmes. Mēs dzīvojam laikā, kad tas nav vajadzīgs. Šodien galvenais: es, vara, nauda...

– Tu pati to esi brīnišķīgi noformulējusi kādā intervijā, kur tu runā par dvēseles nepietiekamības laikmetu.

– Jā, mani biedē šī laika racionālisms, pragmatisms, agresivitāte, kas izpaužas visdažādākajos veidos visā pasaulē. To nevar uzvarēt ar tiem pašiem līdzekļiem. “Ar tumsu nevajag cīnīties, jo tā ir rēgs. Lai tumsa pazustu, jāiededz gaisma,” teicis kāds gudrais.

Paldies Dievam, daudzi cilvēki šodien meklē miera ostu, patvērumu, glābiņu no visa ārdošā, jo tas taču atrodams daudz kur. Tajā skaitā – teātrī. Izvēle ir mūsu.

Lībiga kundzes lomā izrādē
“Varoņu laukums”
kopā ar Juri Strengu

VĀRDA SPĒKS

— Jūs esat milēti, cienīti, jūsu teikto respektē – tā varētu būt tā ļoti lielā aktieru darba misija.

– Tie tādi skaļi vārdi. Mēs nesludinām no tribīnes. Mēs to darām citādi, izmantojot rakstnieku un dzejnieku rakstīto vārdu. Mēs, tostarp es, esam tikai starpnieki. Es pat nemācēšu īsti noformulēt savu attieksmi un izjūtas attiecībā uz vārdu. Mana bijības pilnā attieksme ir saistībā ar to, ka “iesākumā bija Vārds”. Manuprāt, tā nozīmi nevar pārvērtēt. Tas ir visu manu domu, jūtu, vēstījuma, gribas un vēlmju nesējs un rezultāts.

Marija Briede eseju krājumā “Vārda kārdinājums” raksta: “Tikai Dzejniekam raksturīga Vārda augšāmcelšana, iedvešot tam dzīvību, liekot dvēselei vibrēt, izsaucot vēju, uguni un ūdeni, universa enerģiju... Tagad mūsu Lielais teātris rit tieši uz ielām, laukumos un ēterā. Ikdienas politika aizvieto kultūru – kultūra atkāpusies ikdienišķo politisko aktivitāšu priekšā; tagad virsroku ņem dienišķās maizes sagāde, bet valoda degradējas, nākdama nevis no auditorijām, akadēmijām, katedrām ielās, bet no ielām ieplūzdama mūsu mājās un dvēselēs.”

Ar to arī var izskaidrot mūsu paaudzes zināmu nostalgiju pēc laika, kad dzīvojām intensīvāku garīgo dzīvi, kas rezultējās Atmodā.

– **Bet bieži jau arī nevar saprast, ko aktieris tur murmulē!**

– Arī es dusmojos, kad sēžu zālē un neko nedzirdu un nesa-
protu, bet aiz muguras kāds no vidējās paaudzes režisoriem
saka: “Nu ko tu – skaidri un saprotami runāt šodien nav modē!”
Tad gribas, lai zālē sēdētu Arnolds Liniņš ar savām prasībām
pret runāto vārdu...

Kaut gan iemesli ir daudz dziļāki. Tā nav tikai skola. Šodien
šķiet paradoksāli, ka okupācijas laikā runāja pareizāk, labāk un
ar daudz bagātāku vārdu krājumu. Prasām, lai cittautieši runā
latviski, bet paši runājam nepiedodami slikti un nabadzīgi. Arī
šim procesam, manuprāt, ir daudzi un dažādi iemesli; ne velti
par to satraucas skolotāji, psihologi. To sauc par diagnozi. Kad
redzu sakrampētus žokļus un dzirdu nesakarīgu vārdu plūsmu,
man vārda vistiešākajā nozīmē sāk sāpēt saules pinumā.

Protams, laiks ienes arī pozitīvas pārmaiņas. Mūsu runa
vairs nav izskaistināta, salda, mākslīga. Tā ir daudz trauksmai-
nāka, bet nedrīkst arī ieslīgt otrā galējībā, kur viss ir nonivelēts,
piesārņots un vulgarizēts. Daudz maina laiks, kurā dzīvojam.
Ar runas vingrinājumiem vien nepietiek. Tie tikai trenē aktiera
runas aparātu. Taču visam klāt jāliek katra domas un dvēseles
vibrācijas...

– **Arī manā profesijā savulaik mācīja, ka doma pilnīgi
mainās, ja teikumā uzsver vienu vai gluži citu vārdu... Un cik
svarīgas ir intonācijas! Bet tas, ko saki tu, ir saprotams un
dzirdams. Es to saprotu tā, ka tev ir, kā saka, cita skola. Tur-
klāt tu taču biji arī runas pedagoģe.**

– Jā, Kultūras darbinieku tehnikumā nostrādāju desmit
gadus, bet tas bija sen. Neilgi arī – Latvijas Kultūras akadēmijā.